

कामजःक्रोधः युद्धमूलभूतोऽग्निः चतुर्होत्रं ब्रह्माद्याः ऋत्विजश्चतुरश्वत्वारः ॥ २७ ॥ २८ ॥ संत्यक्तात्मा त्यक्ताहंकारः ॥ २९ ॥ योगः क्रियायामुत्साहो न्यासा अभिमान त्यागात्सैर्युक्तद्वैवी सिद्धियज्ञादि क्रियामन्यदीयां मानुषीं च सिद्धिदं नोति मही च पालयित्वेति योजना स्वयंचयज्ञशीलः ॥ ३० ॥ मानुषं लोकमिति संबन्धः तनुत्यजां प्रयागादौ ॥ ३१ ॥ ३२ ॥ ३३ ॥ ३४ ॥ इति शां० रा० नै० भारत भाव०

धनुर्यूपोरशनाज्याशरः सुभ्रुवः खड्गैरुधिरं यत्र चाज्यं ॥ रथो वेदी कामजो युद्धमग्निश्चातुर्होत्रं चतुरो वाजिमुख्याः ॥ २७ ॥ हुत्वा तस्मिन् यज्ञवक्त्रावयारीन्यापा न्मुक्तो राजसिंहस्तरस्वी ॥ प्राणान् हुत्वा चावभृथैरणे सवाजिग्रीवो मोदते देवलोकं ॥ २८ ॥ राष्ट्रक्षन्नुद्धिपूर्वनेन संत्यक्तात्मा यज्ञशीलो महत्मा ॥ सर्वलोका नव्याप्यकीर्त्या मनस्वी वाजिग्रीवो मोदते देवलोकं ॥ २९ ॥ देवीं सिद्धिमानुषीं दंडनीतिं योगन्यासैः पालयित्वा महीं च ॥ तस्माद्राजा धर्मशीलो महत्मा वाजिग्री वो मोदते देवलोकं ॥ ३० ॥ विद्वांस्यागीश्रद्धानः कृतज्ञस्त्यक्ता लोकं मानुषं कर्म कृत्वा ॥ मेधाविनां विदुषां समतानां तनुत्यजां लोकमाक्रम्य राजा ॥ ३१ ॥ सम्यग्वेदान् प्राप्य शास्त्राण्यधीत्य सम्यग्राज्यं पालयित्वा महत्मा ॥ चातुर्वर्ण्यं स्थापयित्वा स्वधर्मे वाजिग्रीवो मोदते देवलोकं ॥ ३२ ॥ जित्वा संग्रामान्यालयित्वा प्रा जाश्च सोमं पीत्वा तर्पयित्वा द्विजाभ्यान् ॥ युक्त्या दंडधारयित्वा प्रजानां युद्धक्षीणे मोदते देवलोकं ॥ ३३ ॥ वृत्तं यस्य श्लाघनीयं मनुष्याः संतो विद्वांसो ह्येत्यहं णीयं ॥ स्वर्गं जित्वा वीरलोकानवाप्य सिद्धिं प्राप्तः पुण्यकीर्तिमहात्मा ॥ ३४ ॥ इति श्रीमहाभारतेशांतिपर्वणि राजधर्मानुशासनपर्वणि व्यासवाक्ये चतुर्विंश तितमोऽध्यायः ॥ २४ ॥ ॥ ३५ ॥ वैशंपायन उवाच द्वैपायन वचः श्रुत्वा कुपिते च धनं जये ॥ व्यासमामंभ्यर्कौ ते यः प्रत्युवाच युधिष्ठिरः ॥ १ ॥ युधिष्ठि रउवाच न पार्थिव मिदं राज्यं न भोगाश्च नृथग्विधाः ॥ प्रीणयंति मनो मे घशोको मारुहयत्ययं ॥ २ ॥ श्रुत्वा वीरविहीनानां मपुत्राणां च योषितां ॥ परिदेवय मानानां शांतिं नोपलभे मुने ॥ ३ ॥ इत्युक्तः प्रत्युवाचे दं व्यासो योगविदां वरः ॥ युधिष्ठिरं महाप्राज्ञो धर्मज्ञो विदपारगः ॥ ४ ॥ व्यास उवाच न कर्मणालभ्य ते चेज्ययावानाप्यस्ति दाता पुरुषस्य कश्चित् ॥ पर्याययोगाद्विहितं विधात्रा कालेन सर्वलभते मनुष्यः ॥ ५ ॥ न बुद्धिशास्त्राध्ययनेन शक्यं प्राप्तुं विशेषं मनुजैरका ले ॥ मूर्खोऽपि चाप्रोक्तं कदाचिदर्थान्कालो हिकार्यं प्रतिनिविशेषः ॥ ६ ॥

चतुर्विंशतितमोऽध्यायः ॥ २४ ॥ ॥ ३५ ॥ द्वैपायनेति कुपितराज्यकारणात् ॥ १ ॥ रुंघयति शोकोपहतो गुरुणां बंधूनां वा वाक्यं न शृणोतीति भावः ॥ २ ॥ वीरविहीनानां पतिहीनानां ॥ ३ ॥ न लभ्यते वी रोहतवोरात्रिर्वोरपत्नीभिरित्यर्थः नापिताभ्यः काश्चित्पतिदत्तं तु समर्थोस्तीत्यर्थः कालेन लभते न त्वकालेऽतस्तासां पतिलाभाकालोतीति इति न ताः शोच्याः ॥ ५ ॥ विशेषं विंशतेशंषं अस्यास्ति तत् विशेषं पुत्राविकं ॥ ६ ॥